

DR HAB. RAFAŁ ŁUBOWSKI / PROFESOR UCZELNI / UAP
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa, (tytuł nauk w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki), kierownik Pracowni Otwartych Interpretacji Sztuki / Kat. Interdyscyplinarna WEAiK / UAP

Poznań, dn. 10.02.2022 r.

R E C E N Z J A

DOROBKU ARTYSTYCZNEGO, DYDAKTYCZNEGO I ORGANIZACYJNEGO DOKTOR BARBARY KACZOROWSKIEJ (ZATRUDNIONEJ NA WYDZIALE SZTUK PIĘKNYCH, W KATEDRZE EDUKACJI WIZUALNEJ I BADAŃ NAD SZTUKĄ UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU), SPORZĄDZONA W ZWIĄZKU Z POSTĘPOWANIEM HABILITACYJNYM WW. KANDYDATKI W DZIEDZINIE SZTUKI W DYSCYPLINIE SZTUKI PŁASTYCZNE I KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI, W SZCZĘTYM W DNIU 17 SIERPANIA 2021 ROKU.

ZLECENIODAWCA RECENZJI: WYDZIAŁ SZTUK PIĘKNYCH UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU (UL. SIENKIEWICZA 30/32, 87-100 TORUŃ). DO ZLECENIA DOŁĄCZONO KOMPLETNĄ DOKUMENTACJĘ DOROBKU DOKTOR BARBARY KACZOROWSKIEJ (W FORMIE ELEKTRONICZNEJ ORAZ PAPIEROWEJ).

OGÓLNE INFORMACJE O HABILITANTCE

Pani Barbara Kaczorowska urodziła się 9 listopada 1973 roku w Zgierzu, natomiast od wielu lat mieszka w Łodzi, choć akademicko i zawodowo związana jest z Wydziałem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Artystka studiowała na Wydziale Edukacji Wizualnej Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, realizując jednolite studia magisterskie, ukończone z wyróżnieniem w 2000 roku dyplomem w pracowniach: malarstwa i intermedii, prowadzonych odpowiednio przez profesorów: Krystyna Zielińskiego i Wiesława Karolaka. W roku akademickim 2000/2001 mgr Kaczorowska pracowała jako nauczyciel akademicki w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, natomiast w latach 2001-2010 – jako asystentka naukowo-dydaktyczna także we wspomnianej powyżej placówce, która zmieniła jednak nazwę i w wyżej wymienionym okresie funkcjonowała jako Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna. 1 października 2010 roku pani Barbara Kaczorowska została zatrudniona na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie pracowała początkowo jako asystentka, a od 2012 roku do chwili obecnej – jako adiunkt w Katedrze Edukacji Wizualnej i Badań nad Sztuką ww. jednostki. Stopień doktora sztuki – w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne – mgr Kaczorowska uzyskała, po złożeniu wymaganych egzaminów, na podstawie przedstawienia i obrony rozprawy doktorskiej pt. „»Baedeker (z) Ziemi«, »Bestiariusz« – obiekty i książki artystyczne jako przykłady sztuki interakcji”. Stopień ten został nadany Kandydatce uchwałą Rady Naukowej Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w dniu 19 października 2010 roku. Promotorem w przewodzie doktorskim, o którym mowa, był artysta malarz – Marian Stępak – prof. UMK, natomiast recenzentami, odpowiednio: prof. dr hab. Wiesław Karolak z Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi oraz artysta grafik – Wiesław Smużny – prof. UMK w Toruniu. Pod koniec lipca 2021 roku, mając na swoim koncie odpowiedni dorobek artystyczny i twórczy oraz przedstawiając wymagane dokumenty, dr Barbara Kaczorowska po raz pierwszy rozpoczęła starania o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie

sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, na podstawie upublicznionego osiągnięcia artystycznego (będącego w tym przypadku podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego) opatrzonego tytułem „De Terra. Relacje z ziemią”. Postępowanie habilitacyjne doktor Barbary Kaczorowskiej zostało z powodzeniem wszczęte 17 sierpnia 2021 roku i jest ono prowadzone przez Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

PRZEDTAWIENIE INFORMACJI O OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISACH PRAWA NA DZIEŃ WSZCZĘCIA OCENIANEGO POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO, W TYM O OBOWIĄZUJĄCYCH KRYTERIACH OCENY.

Obowiązujące przepisy polskiego prawa warunkujące ocenę osiągnięć dr Barbary Kaczorowskiej (aktualne w czasie wszczęcia przewodu habilitacyjnego Kandydatki w dniu 17 sierpnia 2021 roku) określone są w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz. U. z 2020 r., poz. 85 ze zm.)¹. Odnosząc wspomniane przepisy do specyfiki postępowań habilitacyjnych w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki oraz konkretnej sytuacji postępowania habilitacyjnego dr Barbary Kaczorowskiej, należy odnotować, że stopień doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki nadaje się osobie, która posiada w swoim dorobku osiągnięcia artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój ww. dyscypliny, w tym co najmniej jedno zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe lub artystyczne oraz wykazuje się istotną aktywnością artystyczną realizowaną w więcej niż w jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Wspomniane powyżej kryteria oceny zostaną przyjęte do oceny podoktorskiego dorobku dr Barbary Kaczorowskiej w niniejszej recenzji.

U W A G I N A T E M A T A U T O R E F E R A T U ORAZ RESZTY PRZEDŁOŻONEJ DOKUMENTACJI DZIAŁALNOŚCI ARTYSTYCZNEJ, DYDAKTYCZNEJ, ORGANIZACYJNEJ I POPULARYZATORSKIEJ KANDYDATKI

Autoreferat doktor Barbary Kaczorowskiej – przygotowany przez Kandydatkę na potrzeby postępowania habilitacyjnego, którego dotyczy niniejsza recenzja – stanowi ciekawy, dobrze skonstruowany pod względem problemowym i merytorycznym tekst, pozwalający z całą pewnością odpowiednio zapoznać się Recenzentom z dorobkiem artystycznym, dydaktycznym, organizacyjnym i popularyzatorskim Autorki, jak również z założeniami i specyfiką wskazanego przez Nią osiągnięcia artystycznego (dzieła habilitacyjnego). Oceniany tekst napisany został z zauważalną kulturą i dyscypliną intelektualną, w sposób wyczerpujący i zarazem syntetyczny i esencjonalny. Doktor Barbara Kaczorowska daje się poznać, poprzez opracowany przez siebie Autoreferat, jako osoba dojrzała i świadoma podejmowanych we własnej, szeroko pojmowanej działalności twórczej i edukacyjnej określonych decyzji i rozstrzygnięć. Na pochwałę zasługuje także sposób przygotowania innych niż Autoreferat materiałów dokumentujących osiągnięcia Habilitantki – szczególnie, jeśli chodzi o przejrzystość tychże materiałów oraz rzetelność ich redakcji. W ujęciu całościowym, należy zatem bardzo wysoko oceniać wartość Autoreferatu oraz innych materiałów dokumentujących osiągnięcia dr Barbary Kaczorowskiej, także z tego powodu, że nie zawsze niestety opracowania tego rodzaju są przygotowywane przez kandydatów i kandydatki aspirujących do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w tak zdyscyplinowany, klarowny i merytorycznie przemyślany zarazem sposób.

O C E N A O S I A G N I Ę Ć A R T Y S T Y C Z N Y C H K A N D Y D A T K I

Pani doktor Barbara Kaczorowska we własnej twórczości z dziedziny sztuk wizualnych odnosi się do niekonwencjonalnych rozwiązań i sposobów kreowania współczesnej wypowiedzi artystycznej.

¹ Całościowy zapis art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz. U. z 2020 r., poz. 85 ze zm.) zawiera, co następuje: „Art. 219. 1. Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: 1) posiada stopień doktora; 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. 2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt. 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego. 3. Obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych”, zob. strona nr 65 dokumentu PDF, który można znaleźć pod podanym poniżej linkiem – <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2020000085/T/D20200085L.pdf> (dostęp: 10.02.2022 r.).

Tworzy książki artystyczne, obiekty, realizuje rozmaite akcje i działania performatywne. Swoje zainteresowania artystyczne lokuje na granicy sztuki i edukacji. Jest twórczynią wielu projektów, warsztatów artystyczno-edukacyjnych oraz przedsięwzięć mix- i intermedialnych. Szczególny akcent kładzie na żywy i autentyczny kontakt z odbiorcami, za idealną uznając sytuację, kiedy są oni sprowokowani do współtworzenia i kreatywnego współdziałania.² Jest również autorką ciekawych instalacji i aranżacji przestrzennych. Artystka wiele cennych odkryć na potrzeby własnej działalności twórczej dokonywała podczas realizowanych przez siebie kolektywnych działań twórczo-edukacyjnych. W ten właśnie sposób została przez Nią odkryta pod koniec lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, ważna, autorska technika quasi-malarska, która była później przez Habilitantkę wykorzystywana z powodzeniem w znaczących dla Jej poszukiwań artystycznych i twórczych seriach i pracach wizualnych. Dr Kaczorowska tak komentuje wspomnianą powyżej sytuację: *Pierwsze zmierzenia się z wyzwaniami, tego rodzaju, miały miejsce w latach 1998 i 1999 w ramach projektów Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu. (...) Warsztaty artystyczne, które wtedy prowadziłam, jeszcze jako studentka, oparte były o proste, naturalne tworzywa: glinę, kamyki, nasiona roślin i oczywiście różnorodne piaski. Moim zamysłem było operowanie jak najprostszymi środkami, jak również takimi, które są dopasowane do możliwości manualnych małych dzieci, będąc jednocześnie dla nich bezpiecznymi. To właśnie w trakcie przygotowań do XII Biennale Sztuki dla Dziecka wymyśliłam autorską technikę malowania ziemią: sposób przytwierdzania sypkich elementów do podłoża, który byłby intuicyjny, nietoksyczny, nie wymagał precyzji, a jednocześnie dawał trwałe efekty. (...) Po raz pierwszy miałam okazję „przetestować” tę technikę na dużych grupach, wymagających uczestników, właśnie podczas XII Biennale. Zostało wtedy wykonanych ponad sto prac malarskich i odbyło się tyleż spotkań moich z odbiorcami. Wiele lat później będę przywozić studentki i studentów na Warsztaty Niepokoju Twórczego „Kieszeń Vincenta” i opowiadać im, jak formującym doświadczeniem było dla mnie spotkanie warsztatowe, zarówno w obszarze zadawania sobie pytań, o to jakiego rodzaju kontakt z odbiorcami mnie interesuje jako artystkę, jak również jak znacząca stała się dla mnie wynaleziona wtedy technika. Okazało się też, że może to być technologia użyteczna w indywidualnej praktyce artystycznej. (...) Jako wieloletni, ustawiczny projekt, realizowany w różnych miejscach Polski i Europy wykorzystywałam ją, kilka lat później, podczas realizacji doktoratu. W skład jednej z jego części, „The Baedeker from Earth”, wchodziły książki-obiekty artystyczne, powstałe dzięki spotkaniom, podczas których uczestnicy wykonywali pojedyncze karty książki w technice malowania ziemią. (...) W latach 2010-2012 dopracowałam [wcześniej odkrytą] technologię, poszerzyłam [ją] o etap przygotowania piasków (suszenia, rozdrabniania i preparowania) i poszukiwania ziemi, nadając temu ostatniemu znaczenie samoistnej akcji artystycznej³.*

Jak wynika w przytoczonej powyżej wypowiedzi, odkryta przez panią Barbarę Kaczorowską „ziemna” technika obrazowania została przez Nią wykorzystana w pracy doktorskiej, lecz potencjał tejże techniki był niezwykle ważny także w poddoktorskim okresie twórczości Autorki. Artysta tak przedstawia tę właśnie kwestię w jednym z fragmentów swojego Autoreferatu: *cykl „Baedekerów” został rozszerzony o dalsze realizacje, również po zakończeniu doktoratu. Do tej pory traktuję go jako cykl otwarty. Jest to zarazem sposób kreacji dzieła artystycznego, jak również metoda pracy z różnorodną publicznością, pozwalająca poruszyć osobiste, a zarazem trudne emocje uczestników. (...) Doświadczenia „Baedekerów” spowodowały chęć pogłębienia [i] sprawdzenia trudnych, przemilczanych tematów [oraz] „odpominania” historii. Efektem [tego] była decyzja o niezamknięciu cyklu oraz liczne do niego powroty wraz z koniecznymi przeobrażeniami i modyfikacjami pierwotnej idei (...). Drugi wątek [związanych z tym poszukiwań] to wykorzystanie [omawianej] techniki w nieco odmienny sposób. Od pewnego czasu [bowiem] portretuję ludzi przy użyciu ziemi, gleb i piasków z miejsc [ich] pochodzenia lub związanych z [jak najbardziej] konkretną osobą⁴. W ostatnich latach wspomniane powyżej portrety są często przez Autorkę grupowane w rozbudowanych cyklach, w kontekście dodatkowych jeszcze interesujących ujęć tematycznych i problemowych, choć w pewnych przypadkach zdarzają się również bardziej „jednostkowe” ich egzemplifikacje. I tak na przykład praca zatytułowana „Macierz (Macierz kwadratowa 1)” z 2015 roku to kompozycja eksponująca wizerunki biologicznej matki Artystki oraz jej „matki symbolicznej” – Katarzyny Kobro – poprzez strategię, syntetyczno-zgrafizowanego, fragmentarycznego i dekompozycyjnego zarazem potraktowania motywów twarzy ww. osób. Partie światłocieniowe przypominanych przedstawień portretowych zostały w tym przypadku spreparowane z ziemi z miejsca urodzenia Autorki – a dokładniej z bezpośredniego otoczenia Jej domu rodzinnego w Zgierzu. Z kolei rozbudowany cykl pt. „Z Ziemi Polskiej i Ukraińskiej” z 2017 roku (obej-*

² Zob. <http://www.zea.umk.pl/barbara-kaczorowska/> (data dostępu: 10.02.2022 r.).

³ B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 7-11.

⁴ Tamże, s. 11.

mujący 24 kompozycje) to kolekcja portretów osób ważnych, zarówno dla kultury polskiej, jak i ukraińskiej – portretów, dla których, tworzywem stała się zmieszana ziemia pochodząca z terytoriów wymienionych w tytule ww. serii krajów. Bardzo interesujący jest również zbiór prac dr Barbary Kaczorowskiej z 2020 roku, zatytułowany „Czoła Awangardy”, przedstawiający także zgrafizowane i fragmentaryczne odwzorowania górnych części głów wybitnych reprezentantów i reprezentantek awangardowej sztuki polskiej i niderlandzkiej (także krytyków i teoretyków związanych ze wspomnianą formacją kulturową) – a więc między innymi: Pieta Mondriana, Theo van Doesburga, Władysław Strzemińskiego, Katarzyny Kobro, Debory Vogel (znawczynie i krytyczki sztuki awangardowej); ale również: Kazimierza Malewicza, Bruno Schulza czy Krystyna Zielińskiego (mentora i cenionego profesora, u którego studiowała w swoim czasie w łódzkiej ASP dr Kaczorowska). Co ciekawe, wspomniany cykl nie stanowi tylko i wyłącznie „aktu memoratywnego” dotyczącego wybranych osób powiązanych ze sztuką ubiegłowiecznej Awangardy, lecz również można go odbierać jako swego rodzaju aluzyjny i autotematyczny zarazem komentarz na temat specyfiki XX-wiecznej sztuki awangardowej – jej różnorodności, radykalności, procesów mityzacji, którym Awangarda tak łatwo ulegała kiedyś i ulega także obecnie; ale również, być może: jej utopijności, która paradoksalnie może być dzisiaj, zarówno obszarem silnych fascynacji, jak i zdecydowanego dystansu niektórych z nas. Autorka nie daje jednak jednoznacznych odpowiedzi na zasugerowane powyżej wątpliwości, co decyduje między innymi o pozytywnie pojmowanej wieloznaczności omawianej tu wypowiedzi artystycznej. Warto raz jeszcze podkreślić, że niekonwencjonalne akcje artystyczne, działania kolektywne oraz warsztaty twórcze i edukacyjne są niezwykle ważne w działalności zawodowej dr Barbary Kaczorowskiej, a ich elementy, procesy lub określone efekty – mogą być przez Artystkę wykorzystywane jako nietypowe „tworzywo” czy też „współ-tworzywo” Jej wybranych dzieł, o wydawałoby się bardziej „niezależnym” charakterze. Doskonałym przykładem takiej właśnie sytuacji jest kontekst powstania realizacji pt. „Tożsamość miejsca” – instalacji i akcji artystycznej, zrealizowanych w ramach VI Festiwalu Kultury Żydowskiej w Szczekocinach w 2012 roku. Ważnym punktem wyjścia do ich realizacji były kilkudniowe warsztaty twórcze z młodzieżą szkolną wspomnianego miasta. Potem, jak przypomina sama dr Kaczorowska: *młodzież podążyła konkretnymi biografiami byłych mieszkańców Szczekocin pochodzenia żydowskiego. Odnajdując miejsca związane z ich przeszłą codziennością, jednocześnie odwiedzała miejsca (...) [sobie] znajome (...). (...) Ważne były nie tylko próbki przyniesionych piasków, z których powstały potem karty obiektu-książki unikatowej [pt.] „The Baedeker from Szczekocin”, ale również przemyślenia i refleksje, które towarzyszyły tym poszukiwaniom. Słowa opisujące (...) [te] doświadczenia zostały przetłumaczone na hebrajski, a potem wycięte jako szablony w białych arkuszach papieru. Kartony, ułożone regularnie na obszarze byłego cmentarza, utworzyły chwilową instalację artystyczną. Podczas festiwalu (...) wszyscy obecni zostali zaproszeni do wspięcia ziem (pozostałych z warsztatu) w otwory liter. (...) Nietrwałość zapisu podkreślała nietrwałość i daremność działań wobec historii, która się tutaj zdarzyła⁵*, jak również kreowała cały szereg innych jeszcze przekazów i sugestii natury ematywnej i metaforycznej. Przytoczony powyżej autorski opis jednego z dzieł z podoktorskiego dorobku artystycznego Habilitantki wskazuje na treściotwórczy potencjał inicjatyw Autorki, Jej interesujące odniesienia do pamięci, miejsca, eksplorowania pokładów szeroko pojmowanych kulturowych tożsamości, jak również na wykraczanie poza skostniałe stereotypy dotyczące kreowania potencjalnej wypowiedzi artystycznej. Innymi bardzo interesującymi pracami dr Barbary Kaczorowskiej, które, w mojej opinii, mogą zapraszać odbiorców do rozmaitych aktywności emotywno-intelektualnych są między innymi następujące dzieła Artystki: „Ziemia w niebie” – rodzaj zaskakującej instalacji *in situ* z 2020 roku, podejmującej inwersję zastanego porządku przestrzennego poprzez intrygujący zamysł koncepcyjny i określone zabiegi realizacyjne; „GrARTwitacja” – eksperymentalna ścianka do komponowania przestrzeni, swego rodzaju instalacja artystyczna i rekwizyt edukacyjny zarazem, stworzony dla Muzeum Sztuki w Łodzi w 2019 roku; czy obiekty-książki artystyczne takie, jak chociażby praca z 2018 roku, zatytułowana „Simplex. De libro lineae”, zaskakująca elementami swoistej „dematerializacji” stworzonego przez Autorkę „przedmiotu-woluminu”. Po krótkim przybliżeniu wybranych przejawów dorobku artystycznego doktor Barbary Kaczorowskiej, przede wszystkim przynależnych do podoktorskiego okresu Jej twórczości, warto zastanowić się nad tym, jakie wspólne cechy mają postawa oraz poszukiwania twórcze tej, jakże zaangażowanej we własną działalność, współczesnej Twórczyni. Z całą pewnością jest to artystka niezwykle konsekwentna, jeśli chodzi o określone wybory drogi własnego rozwoju, preferowane rozwiązania warsztatowe oraz fascynacje treściowe. W Jej twórczości bardzo ciekawie i spójnie przenikają się antyte-

⁵ B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 33 i 35.

tyczne pierwiastki i elementy: wątki osobiste i ogólnokulturowe, czynnik kolektywny i indywidualny, gra pomiędzy abstrakcją a konwencją przedstawieniową, pierwiastek dyscypliny i zawierzenie intuicji, zwroty ku przeszłości i eksperymentalny charakter proponowanych artefaktów wizualnych, czy symultaniczny dialog i polemika z dziedzictwem tradycji, np. sztuki portretowej. Pomimo zauważalnej fascynacji osiągnięciami XX-wiecznej Awangardy, dr Kaczorowska zdaje się w rozważany sposób czerpać z bogatej spuścizny tego rodzaju ubiegłowiecznych eksploracji twórczych. Nigdy nie popada w pułapki strukturalistycznego, pozbawionego treści formalizmu, nieortodoksyjnie i w indywidualny sposób odnosi się do preferencji z obszaru ubiegłowiecznych konwencji abstrakcji geometrycznej, tworzywo traktuje w swoich realizacjach jako nośnik treści i pamięci, a nie tylko i wyłącznie jako czynnik biorący udział w potencjalnym „wizualnym spektaklu” formalnej antytezy tradycyjnego dzieła sztuki. Z kolei w sferze tematycznej swoich prac Habilitantka „przywraca” naszej pamięci różne postacie i wydarzenia historyczne czy też elementy szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego oraz kreuje o nich rozmaite potencjały rozważań i refleksji. Interesują ją: kultura żydowska, kwestia Holocaustu, postacie kobiet „widziane” i przywoływane poprzez pryzmat feministycznej i osobistej solidarności (co zauważalne było między innymi w takich dziełach Artystki, jak „Flaga z ziemi matecznej” czy „Ziemia i Kobiety z Zuli [Pacanowskiej]”, które dr Kaczorowska zrealizowała odpowiednio w 2018 i 2019 roku). Poza tym Autorka sugeruje również w niektórych swoich dziełach czy warsztatach twórczo-edukacyjnych rozważania na temat samej sztuki, przez co zauważalnie wkracza także w przestrzeń artystycznych „artykulacji autotematycznych”. Najbardziej jednak frapujące wydają się w twórczości dr Barbary Kaczorowskiej Jej inicjatywy eksplorowania rozmaitych ścieżek związanych z zagadnieniami tożsamości, zarówno własnych, cudzych, jak i tych o ewidentnie szerszym, kulturowym zasięgu. Zauważyć należy również, że prace Habilitantki mają zazwyczaj przemyślaną formę wizualną, bardzo często adekwatnie poddawaną zabiegom syntetyzującym oraz porządkowaną dzięki konstruktywnemu wykorzystaniu potencjału geometrii. Nie są to monumentalne dzieła, lecz wyczuwa się w nich pewną powagę, którą Artystka potrafi w pewnych przypadkach trafnie przełamać elementami żartu i humoru, czego jednak nie nadużywa zbyt często w swojej twórczości. Wydaje się jednak, że bardzo istotną wartością i swoistą siłą wpisaną w całość podoktorskiego dorobku dr Barbary Kaczorowskiej jest Jej dążenie do maksymalnego i owocnego zarazem powiązania własnych indywidualnych aktywności artystycznych z tymi dotyczącymi działalności twórczo-edukacyjnej otwierającej się na innych ludzi – ludzi reprezentujących rozmaite doświadczenia, wiek i przynależności środowiskowe. Czasem granica między ww. sferami staje się „nieostra”, a wartość aktualnych poszukiwań Artystki warunkowana jest także Jej dojrzałym korzystaniem z odkryć dokonywanych na wcześniejszych etapach własnych poszukiwań twórczych, zarówno tych kolektywnych, jak i tych podejmowanych w bardziej „wewnętrznym” wymiarze artystycznych decyzji i kreacji.

Dr Barbara Kaczorowska w ramach prowadzonej przez siebie działalności artystycznej współpracowała i współpracuje nadal z różnymi instytucjami, niezależnymi wobec macierzystej uczelni, w pewnych przypadkach, także poza granicami naszego kraju. W podoktorskim okresie swojej twórczości Habilitantka zorganizowała sześć wystaw indywidualnych, w tym trzy wystawy zagraniczne, zorganizowane odpowiednio w Poolse Bibliothek w Amsterdamie (w 2020 roku); Petach Tikva Cultural Hall w Izraelu (w roku 2018); oraz, trzy lata wcześniej, w Accademia di Belle Arti w Palermo we Włoszech. W kontekście realizacji krajowych wystaw indywidualnych w ww. okresie dr Barbara Kaczorowska podejmowała współpracę między innymi z: Galerią Bałucką w Łodzi oraz Galerią Działań w Warszawie. Przed uzyskaniem stopnia doktora, Kandydatka zrealizowała natomiast dwie wystawy indywidualne, w tym wystawę prac doktorskich zaprezentowaną w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu w 2010 roku. Habilitantka uczestniczyła również aktywnie w różnych wystawach kolektywnych. I tak na przykład, w podoktorskim okresie swojej działalności brała udział w kilkunastu ekspozycjach zbiorowych, w tym w czterech wystawach zagranicznych tego rodzaju, zorganizowanych odpowiednio: w Kanadzie (The University of British Columbia) w Vancouver, na Ukrainie (Akademia Sztuki i Designu Charkowie), w Niemczech (Ausstellungszentrum Piramide Berlin) oraz (Künstlerhaus Göttingen). Jeśli chodzi o współpracę z krajowymi instytucjami kultury w ramach uczestnictwa dr Kaczorowskiej w wystawach zbiorowych, warto wymienić między innymi: Galerię Awangarda – BWA we Wrocławiu, Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu, BWA w Zielonej Górze, Galerię Działań w Warszawie oraz Galerię Rondo Sztuki w Łodzi. Przed uzyskaniem stopnia doktora, Kandydatka wzięła natomiast udział w jedenastu wystawach zbiorowych, w tym w ośmiu przedsięwzięciach zagranicznych tego rodzaju, zorganizowanych między innymi: w Słowenii, w Niemczech, we Włoszech czy w Stanach Zjednoczonych (w Nowym Jorku). W kraju we wspomnianym powyżej okresie i kontekście, Artystka

współpracowała z kolei z Muzeum Historii Miasta Łodzi oraz z Łódzkim Centralnym Muzeum Włókiennictwa. Należy koniecznie przypomnieć, że poza organizacją wystaw indywidualnych oraz uczestnictwem w określonych wystawach zbiorowych, dr Barbara Kaczorowska brała również udział w trzech edycjach Szczekocińskiego Festiwalu Dialogu Kultur „Yahad – Razem” (organizowanych między innymi przez Muzeum Sztuki w Łodzi), odpowiednio w latach: 2018, 2019, 2020, a wcześniej uczestniczyła również w Festiwalach Kultury Żydowskiej w Szczekocinach, odpowiednio w latach 2011-2017. Znaczną aktywność artystyczną Habilitantki potwierdza także ilość zrealizowanych przez Nią dzieł. W tym kontekście dane liczbowe wypadają imponująco i trzeba też podkreślić, że jakość wspomnianych realizacji jest naprawdę wysoka i zdecydowanie interesująca. Przechodząc do bardziej konkretnych informacji, należy odnotować, że dr Kaczorowska w podoktorskim okresie własnej działalności zrealizowała niemalże pięćdziesiąt, a właściwie czterdzieści osiem dzieł sztuki, utworów i działań artystycznych o międzynarodowym lub krajowym zasięgu, w tym wiele cykli wieloelementowych, autorskich instalacji oraz akcji artystycznych, natomiast przed uzyskaniem stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki piękne, Kandydatka zgromadziła w swoim dorobku dwanaście szeroko pojmowanych przedsięwzięć tego rodzaju. Jak wspomniano kilkakrotnie wcześniej w niniejszej recenzji, w przypadku działalności zawodowej dr Barbary Kaczorowskiej ogromne znaczenie ma również przeprowadzanie przez Nią rozmaitych autorskich działań o charakterze warsztatów twórczych, artystyczno-edukacyjnych i artystyczno-społecznych. I w tym wypadku aktywność Habilitantki także wydaje się znacząca, bowiem jak można wywnioskować z przedłożonych przez dr Kaczorowską wykazów i spisów, w latach 2010-2021 zrealizowała Ona siedemnaście zróżnicowanych inicjatyw, o których była mowa powyżej, natomiast wcześniej, między rokiem 1998 a 2010 – dwanaście. Działalność artystyczna i twórcza Kandydatki jest doceniana w pewnych przypadkach także na forum ogólnopolskim. O twórczości Habilitantki pisał między innymi Bartłomiej Jarmoliński w numerze 4 pisma „ARTluk” w 2013 roku. Szkoda, jednak, że interesująca twórczość Artystki nie wzbudza zdecydowanie większego zainteresowania w polskich czasopiśmie artystycznych. Dr Barbara Kaczorowska była też laureatką kilku nagród, między innymi: odznaki „Zasłużony dla Kultury Polskiej” – nagrody Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej dla osoby wyróżniającej się w tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury, przyznanej Kandydatce w 2016 roku, oraz Medalu Brązowego za Długoletnią Służbę (Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej), przyznanej dr Kaczorowskiej trzy lata wcześniej, a więc w roku 2013. Prezentując rozmaite osiągnięcia pani dr Barbary Kaczorowskiej, nie można pominąć Jej inicjatyw i aktywności intelektualnych związanych np. z: publikowaniem tekstów naukowych, czynnym uczestnictwem w różnych konferencjach i kongresach czy też uczestnictwem w pracach badawczych związanych z problematyką sztuk wizualnych – co moim zdaniem jest również bardzo ważne w przypadku konstruktywnego rozwoju zawodowego nauczyciela akademickiego zajmującego się kształceniem studentów w dziedzinach praktyczno-artystycznych. Warto zatem odnotować, że jeśli chodzi o czynne uczestnictwo w konferencjach czy w kongresach naukowych, Kandydatka w latach 2010-2021 (a więc w podoktorskim okresie własnej działalności) zrealizowała ponad dwadzieścia tego rodzaju przedsięwzięć, między innymi na: University of British Columbia w Vancouver; w Zachęcie, Narodowej Galerii Sztuki w Warszawie; w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu czy w Muzeum Sztuki w Łodzi. Poza tym Habilitantka uczestniczyła również w pracach zespołów badawczych, realizujących projekty finansowane na drodze konkursów krajowych lub zagranicznych, np. jako autorka opisów dzieł sztuki w projektach „Muzeum powszechne – Awangarda bez granic” oraz „Awangarda bez granic” – przedsięwzięciach realizowanych w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Kultura dostępna”, odpowiednio w latach 2018 i 2017. Warto przypomnieć również, że w okresie po uzyskaniu stopnia doktora, dr Barbara Kaczorowska była samodzielną autorką trzech rozdziałów w monografiach naukowych opublikowanych w latach 2012-2018, między innymi przez: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Malarstwa i Nowych Mediów Akademii Sztuki w Szczecinie w roku 2018 czy Wydawnictwo UAM w Poznaniu w roku 2012. Z kolei na początku drugiej dekady obecnego stulecia Habilitantka współredagowała (wraz z profesorem Wiesławem Karolakiem) publikację pt. „Arteterapia: od rozważań nad teorią do rozwiązań praktycznych”, opublikowaną przez Wydawnictwo Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi w roku 2011. Wskazane powyżej aktywności naukowe z całą pewnością były istotnym elementem doświadczenia dr Barbary Kaczorowskiej, kontekstualnie w wielu przypadkach powiązanych również z obszarem jej artystycznych i twórczych poszukiwań, szczególnie w podoktorskim okresie działalności Kandydatki. **Przedstawione powyżej wszystkie uwagi i informacje dotyczące osiągnięć artystycznych oraz dorobku twórczego pani doktor Barbary Kaczorowskiej (zgrupowanego**

przez Nią po uzyskaniu stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki pięknej) moim zdaniem, z całą pewnością wskazują na to, że wyżej wymienione: osiągnięcia i dorobek – wnoszą znaczny wkład w rozwój dyscypliny sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki w Polsce oraz potwierdzają, że aktywność artystyczna Habilitantki, realizowana była we współpracy z różnymi instytucjami, niezależnymi od macierzystej uczelni (na której zatrudniona jest Kandydatka), także, w pewnych przypadkach, poza granicami naszego kraju.

OCENA WSKAZANEGO OSIĄGNIĘCIA ARTYSTYCZNEGO (DZIEŁA HABILITACYJNEGO)

Pani dr Barbara Kaczorowska jako osiągnięcie artystyczne stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego – nazywane również w niniejszej recenzji dziełem habilitacyjnym – wskazała zestaw osiemnastu prac (w wielu przypadkach niezwykle wewnątrznie rozbudowanych, np. jako obszerne serie czy cykle) opatrzonych wspólnym tytułem „De Terra. Relacje z ziemią”⁶. Wspomniane powyżej osiemnaście dzieł (cykle obrazów malowanych ziemią, obiekty, obiekty-książki artystyczne, instalacje) powstało w latach 2011-2020 i z całą pewnością można je traktować jako reprezentatywne przejawy twórczości Autorki – realizacje o znaczącej i wysokiej zarazem wartości twórczej, przynależne do podoktorskiego dorobku artystycznego Habilitantki. Wszystkie wspomniane dzieła były prezentowane publicznie na określonych wystawach indywidualnych bądź zbiorowych, odpowiednio: w kraju lub zagranicą. Wszystkie one są również efektem adekwatnej pod względem koncepcyjnym i realizacyjnym artystycznej inwencji kreatywnej swej Autorki. Jak deklaruje sama Habilitantka, w przypadku wskazanego przez Nią osiągnięcia artystycznego: *wybrane zostały dzieła (...), których istotą są refleksje nad relacją z miejscem, pochodzeniem, tożsamością, metaforycznym znaczeniem określić: „z ziemi”, „na ziemi” oraz zastosowanie specyficznych materiałów jako tworzyw artystycznych, przede wszystkim naturalnej ziemi i gleby. (...) Wreszcie niemal wszystkie [ze wspomnianych dzieł] eksplorują metaforyczny zasób powyższych wyrażeń przyimkowych, przenosząc [ich] znaczenia na ludzką historię bycia w danym miejscu, biografie, tożsamość oraz poszukując dla tego*

⁶ **Dzieła wchodzące w skład wskazanego osiągnięcia artystycznego** (powstałe w podoktorskim okresie twórczości dr Barbary Kaczorowskiej) to odpowiednio: / 2020 – 1. „**Ziemia w niebie**”, instalacja in situ; technika: ziemia, metal, tektura; prezentowana na wystawie: „De Terra. Barbara Kaczorowska. Sub Rosa. Beata Marcinkowska” w Galerii Bałuckiej Miejskich Galerii Sztuki w Łodzi / 2. Cykl „**Czoła Awangard**” (2017-2020), w skład którego wchodzi 18 kompozycji składowych; technika: malarstwo ziemią, 50x50 cm; prezentowane na wystawie: „Artistic Books. Painting Made of Soil. Barbara Kaczorowska” w Poolse Bibliotheek w Amsterdamie w Holandii / 3. Cykl „**Mazurki z Polskiej Ziemi**”, w skład którego wchodzi 8 prac składowych; technika: malarstwo ziemią, 50x50 cm; prezentowane na wystawie: „Artistic Books. Painting Made of Soil. Barbara Kaczorowska” w Poolse Bibliotheek w Amsterdamie, w Holandii / 2019 – 4. Cykl „**Ziemia i Kobiety z Zuli**”, w skład którego wchodzi 30 prac; technika: malarstwo ziemią, 50x50 cm; prezentowane na wystawie: „De Terra. Barbara Kaczorowska. Sub Rosa. Beata Marcinkowska” w Galerii Bałuckiej Miejskich Galerii Sztuki w Łodzi / 5. Cykl „**Ziemia z ulicy**”, w skład którego wchodzi 5 prac składowych; technika: malarstwo ziemią, 70x25 cm; prezentowane na wystawie: „De Terra. Barbara Kaczorowska. Sub Rosa. Beata Marcinkowska” w Galerii Bałuckiej Miejskich Galerii Sztuki w Łodzi / 2018 – 6. Cykl „**Z Ziemi Polskiej do Getyndgi**”, w skład którego wchodzi prace w trzech podcyklach: A. cykl 3-elementowy, B. cykl 5-elementowy, C. cykl 8-elementowy; prace wykonane w technice malarstwo ziemią, 30x30 cm; prezentowane na wystawie pt. „3-2-1-0 // Wystawa artystów toruńskich w Getyndze” w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki czasu” w Toruniu i w Künstlerhaus Göttingen w Getyndze w Niemczech / 7. Cykl „**Z Ziemi Szczekocińskiej do Izraela**”, w skład którego wchodzi 40 prac w technice: malarstwo ziemią, 30x30 cm, prezentowanych na wystawie: „Barbara Kaczorowska. Identity-Earth Coincidence” w Petach Tikva Cultural Hall w Izraelu / 8. „**Kamienny Kadisz – Reinstalacja**”, elementy z lat 2016-2018, instalacja in situ, prezentowane na wystawie: „Barbara Kaczorowska. Identity-Earth Coincidence” w Petach Tikva Cultural Hall w Izraelu / 9. „**Flaga z ziemi matecznej**”, wykonana w ramach akcji „Sto flag na stulecie uzyskania praw wyborczych przez kobiety”; tkanina, malarstwo ziemią, drewno, wymiary 1,5x1,5 m; prezentowana podczas akcji społeczno-artystycznej „Marsz 100 FLAG” oraz na wystawach, m.in.: „100 FLAG na stulecie uzyskania praw wyborczych przez Polki” w BWA Warszawa, w Galerii Awangarda - BWA Wrocław oraz w Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi / 2017 – 10. Cykl „**Z Ziemi Polskiej i Ukraińskiej**”, w skład którego wchodzi 24 kompozycje składowe w technice: malarstwo ziemią, 30x30 cm, prezentowane na wystawie „Look east” w Akademii Sztuk i Designu w Charkowie na Ukraina / 2016 – 11. „**Kamienny Kadisz**”, instalacja artystyczna, akcja artystyczna, zarejestrowane video w ramach IX Festiwalu Kultury Żydowskiej w Szczekocinach, Muzeum Sztuki w Łodzi, Zespół Szkół w Szczekocinach, prezentowane na wystawie: „Barbara Kaczorowska. Identity-Earth-Coincidence” w Petach Tikva Cultural Hall w Izraelu / 2015 – 12. „**The Earth from Poland**”, obiekt, technika: papier, metal, ziemia polska (ziemia łódzka), wymiary: średnica 60 cm, prezentowane m.in. na wystawach: „The Eagle Has Landed: Apollo 11-45 Years Later” w Galerii Działań w Warszawie – edycja polska oraz „The Eagle has landed: Apollo 11 – next step” w Ausstellungszentrum Piramide Berlin w Berlinie w Niemczech / 13. „**From the Italian Land to Poland**”, obiekt, technika: papier, metal, ziemia polska (ziemia łódzka) z domieszką ziemi włoskiej (ziemia południowego Tyrolu); wymiary: średnica 30 i 40 cm, prezentowane m. in. na wystawach: „The Eagle Has Landed: Apollo 11-45 Years Later” w Galerii Działań w Warszawie – edycja polska oraz „The Eagle has landed: Apollo 11 – next step” w Ausstellungszentrum Piramide Berlin w Berlinie w Niemczech / 14. „**Macierz (Macierz kwadratowa 1)**”, w technice: malarstwo z ziemią, 105x105 cm, prezentowana na wystawie „Raport 2015” w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu / 15. Cykl „**Why White On White?**”, w skład którego wchodzi 40 prac składowych; technika: tektura, farba luminescencyjna, wymiary 33,3x 33,3 cm; prezentowane podczas akcji artystycznej „Why White On White?” w Accademia di Belle Arti w Palermo we Włoszech / 2012 – 16. „**Tożsamość miejsca**”, instalacja artystyczna, akcja artystyczna, w ramach VI Festiwalu Kultury Żydowskiej w Szczekocinach, Muzeum Sztuki w Łodzi, Zespół Szkół w Szczekocinach / 17. „**The Baedeker from Szczekociny**”, obiekt-książka unikatowa; beton, tektura, ziemia, 70x53x16 cm, prezentowana na VI Festiwalu Kultury Żydowskiej w Szczekocinach, Muzeum Sztuki w Łodzi / 2011 – 18. „**The Baedeker from Polesie**”, obiekt-książka unikatowa; materiał mieszany, tektura, ziemia 70x53x16 cm; projekt pt. „Ekologie Miejskie”, Muzeum Sztuki w Łodzi (zob. B. Kaczorowska, *WYKAZ OSIĄGNIĘĆ ARTYSTYCZNYCH stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny*).

[wszystkiego] adekwatnych reprezentacji wizualnych⁷. Jako recenzent nie widzę potrzeby omawiania szczegółowo wszystkich osiemnastu prac konstytuujących dzieło habilitacyjne dr Barbary Kaczorowskiej, tym bardziej, że nie mam wobec wspomnianych prac jakichkolwiek zasadniczych uwag krytycznych. Uważam je za cenne z tych samych powodów, dla których szanuję i doceniam osiągnięcia artystyczne Habilitantki z podoktorskiego okresu Jej twórczości, omówione szczegółowo we wcześniejszej części niniejszej recenzji. Za szczególnie ważny uważam: kulturowy potencjał treściotwórczy zestawu prac „De Terra. Relacje z ziemią”; jego wieloznaczność; otwarcie na innych ludzi; podjęte w nim dojrzałe i nacechowane powagą „tożsamościowe eksploracje”; rozważania o miejscach, osobach, wydarzeniach, wykluczeniach i procesach zapominania o tym, co niewygodne lub niepasujące do przyjętych powszechnie standardów i stereotypów... Jedyną moją wątpliwością co do zbioru prac „De Terra. Relacje z ziemią” – wątpliwością, która nie przyjmuje jednak postaci ewidentnej krytyki, lecz bardziej „refleksji o pewnej sytuacji” – jest zbyt duża objętość tegoż zbioru. Choć wyczuwam potencjalne kontekstualne zależności pomiędzy poszczególnymi osiemnastoma częściami składowymi zaproponowanego przez dr Barbarę Kaczorowską wskazanego osiągnięcia artystycznego – mam jednocześnie wrażenie, że eliminację niektórych jego elementów nie zaszkodziłaby całości, a mogłyby nawet wspomnianą całość wzmocnić i uczynić jeszcze bardziej sugestywną. Przechodząc do etapu oceny omawianego tu dzieła habilitacyjnego, jestem w pełni przekonany o tym, że dzieło to wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki w Polsce oraz wykazuje ono także pewne zakresy konstruktywnego oddziaływania na życie kulturalne i artystyczne wybranych ośrodków leżących poza granicami naszego kraju, bowiem, jak zostało to zaznaczone wcześniej, określone jego części były prezentowane również w ramach określonych indywidualnych i zbiorowych wystaw zagranicznych.

OCENA DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ I ORGANIZACYJNEJ KANDYDATKI

Pani doktor Barbara Kaczorowska, oprócz omówionych już w niniejszej recenzji osiągnięć artystycznych, ma również w swoim dorobku znaczące aktywności związane z działalnością dydaktyczną oraz nieco skromniejsze dotyczące pracy organizacyjnej na rzecz wydziału, na którym jest zatrudniona. Habilitantka, jak doskonale pamiętamy, od 2010 roku związana jest zawodowo na płaszczyźnie naukowo-dydaktycznej z Wydziałem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Na wspomnianym wydziale, od samego początku podjętej z nim współpracy, prowadzi Ona autorski przedmiot o nazwie Projekty Artystyczno-Edukacyjne, który od 2017 roku funkcjonuje jako Pracownia Projektowania Sytuacji Twórczych dla studentów III roku kierunku Sztuka Mediów i Edukacja Artystyczna. Założenia programowe ww. zajęć mają na celu: *przygotowanie do samodzielnej realizacji wszystkich tych form artystycznego przekazu, gdzie łączą się sztuka i edukacja (projekty, warsztaty plastyczne, kampanie społeczne, eventy itp.)*⁸. I tak zgodnie z wytycznymi programowymi omawianego przedmiotu: *studentki i studenci na drodze konsultacji z prowadzącą wybierają jedną z [wymienionych powyżej] form, formułują [odpowiedni] temat, wykonują jego pogłębioną analizę i opracują scenariusz [danego] działania (w I semestrze współpracy). Tak opracowana koncepcja (...) jest [z kolei] realizowana w placówce edukacyjnej lub kulturalnej w formie działania zespołowego. Zajęcia kończą się przeglądem (wystawą) wszystkich studenckich projektów, [odpowiednio] (w II semestrze) [realizacji programu tak zaplanowanych zajęć]*⁹. Należy podkreślić, że opieka merytoryczna nad realizacjami studenckimi powstałymi w Pracowni Projektowania Sytuacji Twórczych wymaga od dr Kaczorowskiej wiele zaangażowania nie tylko na polu dydaktycznym, ale również kuratorskim, szczególnie wtedy, kiedy „studenckie sytuacje twórcze” (a więc określone: wystawy, akcje, warsztaty czy działania) prezentowane są w instytucjach kulturalnych i edukacyjnych poza murami macierzystej uczelni. Warto przypomnieć również, że w latach 2010-2013 Habilitantka prowadziła również na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu ćwiczenia Techniki Plastyczne dla studentów i studentek I roku studiów magisterskich kierunku Edukacja Artystyczna – ćwiczenia nastawione na poszukiwania rozmaitych w charakterze autorskich technik i technologii. Innymi jeszcze autorskimi przedmiotami prowadzonymi przez dr Barbarę Kaczorowską na toruńskim uniwersytecie były, odpowiednio: ćwiczenia o nazwie: Metody Projektów Twórczych (programowo przeznaczone dla I roku studiów magisterskich kierunku Edukacja Artystyczna w latach 2012-2017) oraz Projekty i Warsztaty Twórcze (dedykowane osobom studiującym na II roku studiów drugiego stopnia, także na kierunku Edukacja Arty-

⁷ B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 5 i 7.

⁸ B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 39.

⁹ Tamże.

styczna, w latach 2012-2013). Obecnie funkcjonują one pod zmienioną nazwą – Partycypacyjne Metody Pracy z Odbiorcą i są one oferowane studentkom i studentom IV roku kierunku Sztuka Mediów i Edukacja Artystyczna WSP UMK. Wydaje się również, że wraz ze zmianą samej nazwy wspomnianych ćwiczeń, ciekawie zmodyfikowana została również ich formuła programowa, zakładająca obecnie zachęcanie młodych artystów i artystki: *do badania swojej relacji z publicznością [oraz] poszukiwania i budowania takiego komunikatu artystycznego, który byłby inkluzyjny, a zarazem spójny z rodzajem [ich własnej] twórczości (...)*¹⁰.

Ważnym obszarem w działalności dydaktycznej dr Barbary Kaczorowskiej była również pod koniec drugiej dekady obecnego stulecia opieka promotorska nad wybranymi praktycznymi dyplomami magisterskimi, przygotowywanymi na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Kandydatka prowadziła w latach 2017-2019 autorską Magisterską Pracownię Dyplomową – Pracownię Projektów Edukacyjnych, dostępną dla osób z II roku studiów drugiego stopnia kierunku Sztuka Mediów i Edukacja Artystyczna. Jak podkreśla sama Habilitantka: *studentki i studenci świadomie wybierali uczestnictwo (...) [oraz pracę we wspomnianej pracowni] i odpowiedzialnie formułowali tematy [swoich] dyplomów, traktując to jako pogłębienie doświadczeń [poszukiwań i działań, realizowanych w ramach] (...) przedmiotów przeze mnie prowadzonych [na wcześniejszych etapach ich kierunkowego kształcenia]*¹¹. W efekcie finalnym w latach 2018-2019 powstały cztery dyplomy magisterskie, których promotorką była dr Kaczorowska, a ich autorami/autorkami byli odpowiednio: Monika Balcerak, Aleksandra Karbowska, Julia Reder oraz Dawid Lewandowski. Warto przypomnieć również, że Habilitantka jest także autorką czterech recenzji wybranych dyplomów artystycznych z kierunku Sztuka Mediów i Edukacja Artystyczna, zrealizowanych i obronionych na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu, odpowiednio w latach 2017-2019. Poza tym od 2016 roku Kandydatka otacza opieką studenckie koło naukowe Sztuka Edukacji Wizualnej, w którym w różnych latach działało od 12 do 24 osób. W ramach aktywności wspomnianego koła podejmowane są między innymi wizyty studyjne w instytucjach kultury i edukacji, warsztaty artystyczne czy pomoc organizacyjna w aranżacji rozmaitych wystaw. Z kolei w latach 2017-2022 dr Barbara Kaczorowska zajmowała się przygotowaniem studentek i studentów do konkursu na scenariusz warsztatu artystycznego dla Międzynarodowych Warsztatów Niepokoju Twórczego „Kieszeń Vincenta”, organizowanego przez Centrum Sztuki Dziecka, Centrum Kultury „Zamek” oraz Stowarzyszenie „Magazyn” w Poznaniu. Zazwyczaj, co roku, jeden lub dwa warsztaty studenckie z UMK w Toruniu, zostają zrealizowane przez studentów na ww. imprezie, w której i sama Habilitantka bierze również czynny udział, udzielając wsparcia merytorycznego oraz pomocy organizacyjnej podczas trwania wspomnianego przedsięwzięcia. Aktywność dydaktyczna dr Barbary Kaczorowskiej nie ogranicza się jednak tylko i wyłącznie do pracy pedagogicznej na macierzystym wydziale. I tak na przykład, w latach 2013-2015 i w roku 2018 – prowadziła Ona Warsztaty Artystyczno-Terapeutyczne dla II roku studiów magisterskich kierunku Kognitywistyka, natomiast od 2019 roku realizuje z powodzeniem (bardzo wymagające ze względu na potrzebę ciągłej aktualizacji wiedzy, przede wszystkim na podstawie źródeł obcojęzycznych) wykłady w ramach przedmiotu Sztuka Interaktywna – także dla osób studiujących na kierunku Kognitywistyka. Znakomitym przygotowaniem do samodzielnej pracy dydaktycznej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, z którym Habilitantka od ponad dekady jest tak silnie i w zaangażowany sposób związana, były z całą pewnością zajęcia prowadzone przez Nią przed uzyskaniem stopnia doktora. Kandydatka, jak doskonale pamiętamy, pracowała w latach 2000-2010 w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, gdzie realizowała zajęcia ze studentami i studentkami kierunków nieartystycznych, takie jak, między innymi: Arteterapia, Działania Twórcze, Metodyka Projektów Twórczych oraz rozmaite w charakterze i w założeniach warsztaty edukacyjne. Należy również pamiętać o wyjazdach zagranicznych dr Barbary Kaczorowskiej w celu doskonalenia i rozwijania własnych kompetencji dydaktycznych – np. do Accademia di Belle Arti w Palermo we Włoszech w 2015 roku, w ramach Programu Erasmus +.

Omówione powyżej przejawy działalności dydaktycznej Habilitantki, należy moim zdaniem oceniać w jak najbardziej pozytywnym świetle. Są one relatywnie bogate oraz wyczuwa się, że dr Kaczorowska stara się w zaangażowany sposób oraz konstruktywnie i dojrzałe przekładać swe doświadczenia artystyczne i intelektualne na realizowane akademickie inicjatywy pedagogiczne. Warto również podkreślić, że działalność dydaktyczna Kandydatki konstruktywnie spleta się z Jej szeroko rozumianymi doświadczeniami edukacyjnymi i twórczymi, realizowanymi także poza murami macierzystej

¹⁰ B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 41.

¹¹ Tamże.

uczelnia. Jako recenzent, żałuję tylko, że dr Kaczorowska nie zamieściła – w przedłożonej na potrzeby postępowania habilitacyjnego, którego dotyczy niniejsza recenzja, dokumentacji – bogatszego jeszcze materiału dotyczącego prac studenckich czy dyplomowych powstających pod Jej opieką merytoryczną. Materiały tego rodzaju mogłyby bowiem zaprezentować bardziej uchwytnie efekty działalności dydaktycznej Kandydatki oraz pozwolić jeszcze dogłębniej ocenić ich realny poziom. W odróżnieniu od zauważalnie bogatej działalności dydaktycznej Habilitantki, Jej aktywność organizacyjna na rzecz macierzystego wydziału wydaje się natomiast zdecydowanie skromniejsza. Dr Barbara Kaczorowska tak opisuje ten właśnie obszar własnej działalności: *Biorę udział w bieżącej działalności jednostek organizacyjnych, w których pracuję – Katedry Edukacji Wizualnej i Badań nad Sztuką i Wydziału Sztuk Pięknych. Uczestniczę w zebraniach, protokołuję spotkania i posiedzenia Rady Wydziału (raz do roku), tak jak i inni pracownicy układam plany zajęć, opracowuję ramówki studiów, piszę sylabusy. Dodatkowo jestem odpowiedzialna za media społecznościowe. Od 2014 administruję stronę internetową Katedry Edukacji Wizualnej i Badań nad Sztuką (wcześniej Zakładu Edukacji Artystycznej), a od 2011 zajmuję się blogiem Zakładu Edukacji Artystycznej. Zajmowałam się również stroną FB Wydziału Sztuk Pięknych UMK w Toruniu (od 2017 do czerwca 2019, jako jeden z wielu administratorów), oraz od 2017 do teraz stroną FB Sztuka Mediów i Edukacja Wizualna (również jako jeden z wielu administratorów)*¹². Deklarowane powyżej przez Habilitantkę przejawy aktywności organizacyjnej nie wykraczają silnie poza podstawowe wymagane standardy akademickie, zarówno pod względem ilości, jak i stopnia odpowiedzialności powierzanych obowiązków i zadań. Jestem przekonany jednak o tym, że i tę sferę działalności dr Barbary Kaczorowskiej należy oceniać pozytywnie, biorąc pod uwagę zakres omówionych już powyżej, o wiele bogatszych obszarów Jej aktywności dydaktycznej oraz wysoki ogólny potencjał kompetencji Kandydatki dotyczący realizowanych przez Nią prac i inicjatyw.

UWAGI O DZIAŁALNOŚCI POPULARYZATORSKIEJ KANDYDATKI

Pani doktor Barbara Kaczorowska, jako osoba niezwykle silnie zainteresowana edukacyjnym wymiarem podejmowanych inicjatyw kulturalno-społecznych, zgromadziła w swoim dorobku bogaty, godny uwagi i odnotowania oraz jak najbardziej pozytywnej oceny, zakres aktywności dotyczący popularyzacji wybranych zagadnień sztuki i kultury. Znakomitym przykładem tego typu działań jest na przykład realizacja przez Habilitantkę wykładów popularno-naukowych w Muzeum Sztuki w Łodzi w latach 2011-2020, co wiązało się z opracowaniem przez Kandydatkę niemalże czterdziestu zróżnicowanych pod względem treściowym tematów dotyczących odpowiednio danych problemów sztuki współczesnej i dawnej. Poza tym dr Kaczorowska opracowywała również autorskie scenariusze warsztatów artystycznych dla zróżnicowanej wiekiem i doświadczeniem publiczności łódzkiego Muzeum Sztuki. Realizowane na ich podstawie warsztaty – odpowiednio przez samą Autorkę (około 30 tego typu działań w latach 2011-2020), jak i w pewnych przypadkach przez osoby trzecie – stanowiły program towarzyszący do wystaw stałych i czasowych ww. instytucji oraz w pewnych przypadkach stanowiły także materiał wyjściowy do kolejnych inicjatyw popularyzatorskich – np. do redagowania scenariuszy programu telewizyjnego o sztuce współczesnej TVP Kultura pt. „Kulturaneek”, którego współautorką była również sama Habilitantka. W latach 2011-2020 dr Barbara Kaczorowska, również w łódzkim Muzeum Sztuki prowadziła cykliczne zajęcia o nazwie „Poszukiwania. Otwarta Pracownia Rysunku” dla osób dorosłych – zajęcia, cieszące się ogromną popularnością wśród uczestników, których celem nie była nauka rysowania i malowania w tradycyjnym ujęciu, lecz raczej takie wykorzystanie potencjału wspomnianych powyżej dyscyplin artystycznych, żeby: *przybliżyć się do rozumienia sztuki współczesnej (...) [poprzez] działania plastyczne będące (...) platformą komunikacji, która pomoże tłumaczyć (...) ważne problemy podejmowane przez [różnych] artystów i artystki*¹³. Do działań popularyzatorskich dr Barbary Kaczorowskiej z całą pewnością można również zaliczyć część Jej wystąpień konferencyjnych oraz wybrane spotkania z publicznością lub warsztaty, organizowane przy okazji wystaw, w których Artystka brała udział, zarówno w kontekście kolektywnym, jak i indywidualnym.

□ P O D S U M O W A N I E □

Pani doktor Barbara Kaczorowska jest osobą w pełni dojrzałą i silnie zaangażowaną w swoją działalność artystyczną i edukacyjną. Jest również konsekwentna we własnych poszukiwaniach twórczych, zarówno pod względem rozwijania kwestii warsztatowych, jak i eksploro-

¹² B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 43.

¹³ Cyt. za: B. Kaczorowska, *Autoreferat*, s. 45.

wania określonych obszarów problemowych i tematycznych. Habilitantka reprezentuje wysokiej próby kompetencje twórcze i intelektualne oraz dogłębną samoświadomość artystyczną, co znalazło swoje potwierdzenie w bardzo dobrze zredagowanym Autoreferacie Kandydatki, który był esencjonalny i wnikliwy zarazem pod względem merytorycznym. Dr Barbara Kaczorowska w podoktorskim okresie własnej działalności zgromadziła znaczący dorobek artystyczny, podejmowała też w ww. czasie współpracę z krajowymi i zagranicznymi instytucjami kultury, niezależnymi wobec macierzystej uczelni; a same Jej prace, podobnie jak wskazane przez Nią osiągnięcia artystyczne (dzieła habilitacyjne), cechuje wysoki poziom artystyczny. Szczególnie cenne wydaje się konstruktywne łączenie przez Habilitantkę we własnej twórczości otwarcia na innych ludzi i doświadczenia twórczo-edukacyjnych działań kolektywnych z indywidualnymi, przemyślanymi inwencjami artystycznymi. Poza tym bardzo wartościowy jest także zakres problemowy poszukiwań artystycznych dr Kaczorowskiej dotyczący kwestii tożsamości, pamięci, refleksji kulturowych o przeszłości i teraźniejszości oraz rozmaitych ludziach, wydarzeniach i miejscach. Doktor Kaczorowska z ogromnym zaangażowaniem poświęca się również pracy dydaktycznej na macierzystym Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, realizując na nim także wymagane prace organizacyjne. Publikuje teksty naukowe i uczestniczy w życiu naukowym. Szczególnie cenna jest też bogata działalność popularyzująca problemy sztuki i kultury, którą dr Kaczorowska znakomicie realizowała w podoktorskim okresie swej działalności, między innymi, w Muzeum Sztuki w Łodzi. Jestem w pełni przekonany o tym, że działalność artystyczna i twórcza dr Barbary Kaczorowskiej, jak również Jej dzieło habilitacyjne, z całą pewnością wnoszą znaczny wkład w rozwój dyscypliny sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki w Polsce oraz mają też pewien wpływ na życie kulturalne wybranych ośrodków poza granicami naszego kraju.

K O N K L U Z J A

Po bardzo wnikliwym zapoznaniu się z przejawami dorobku artystycznego pani doktor Barbary Kaczorowskiej, który był przedmiotem ocen w niniejszej recenzji, nie mam wątpliwości, co do wartości i jakości twórczej przedstawionego przez Habilitantkę, wskazanego na potrzeby postępowania habilitacyjnego (w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki) osiągnięcia artystycznego (dzieła habilitacyjnego), opatrzonego przez Autorkę tytułem „De Terra. Relacje z ziemią”. Potencjał i poziom osiągnięć oraz poszczególnych realizacji artystycznych doktor Barbary Kaczorowskiej, zrealizowanych przez Nią w podoktorskim okresie działalności – wnoszą moim zdaniem znaczny wkład w rozwój dyscypliny, co więcej: może skłaniać odbiorców do rozmaitych przemyśleń i przewartościowań na temat kwestii artystycznych, kulturowych, światopoglądowych czy poznawczych. W związku z powyższym podjęte w ostatnim czasie przez panią doktor Barbarę Kaczorowską starania o otrzymanie stopnia doktora habilitowanego – uważam – za słuszne i uzasadnione. Warto podkreślić również, że aktywność artystyczna Habilitantki, realizowana jest we współpracy z różnymi instytucjami kultury, niezależnymi od macierzystej uczelni, na której zatrudniona jest Kandydatka, także, w pewnych przypadkach, poza granicami naszego kraju. Biorąc pod uwagę, wszystkie przedstawione powyżej wnioski, stwierdzam, że osiągnięcia artystyczne pani doktor Barbary Kaczorowskiej spełniają wymagania art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce (t. j.: Dz. U. z 2020 r., poz. 85 ze zm.) dotyczących wymagań stawianych osobom, aspirującym do nadania stopienia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Należy również podkreślić, że dr Kaczorowska jest także bardzo aktywna w dziedzinie działalności dydaktycznej, na którą konstruktywnie wpływają Jej doświadczenia związane z określonymi poszukiwaniami artystycznymi. Odnosząc się do wszystkich przedstawionych powyżej uwag, inicjatywę nadania stopnia doktora habilitowanego (w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki) pani doktor Barbarze Kaczorowskiej – zdecydowanie popieram.

PODPIS RECENZENTA